

Kineska kompanija China Road and Bridge Corporation (CRBC) treba da plati oko 200.000 eura zbog uništavanja riba i drugog živog svijeta u reci Tari tokom izgradnje autoputa Bar-Boljare, presudio je Osnovni sud u Podgorici, potvrđeno je iz tog suda Radiju Slobodna Evropa (RSE).

CRBC je glavni izvođač gradnje dionice autoputa od 41 kilometar, koja traje šest i po godina i koja bi, prema poslednjim najavama, trebala da bude završena do kraja godine. Deo radova se odvijao u reonu toka reke Tare čiji je kanjon od 1977. pod zaštitom UNESCO.

Kinesku kompaniju je tužilo Sportsko ribolovno društvo "Tara i Morača", koje je aprila 2018. godine sklopilo ugovor sa Ministarstvom poljoprivrede o korišćenju i upravljanje tim prirodnim dobrom na području opštine Kolašin.

"Opstrukciju su nam vršili najviše oni koji su trebali da štite reku Taru", kaže za RSE predsednik društva Momir Živković, i dodaje da dobijeni sudski spor zato ipak ima gorak ukus.

Čak su i neki ljudi iz državnih organa na suđenju svedočili u korist CRBC - kaže predsednik Sportskog ribolovnog društva "Tara i Morača" Milomir Živković.

"Čak su i neki ljudi iz državnih organa na suđenju svedočili u korist CRBC-a, iako su postojali papiri koje su njihovi službenici potpisivali, o tome što sam ja izjavljivao i dokumentovao audio i video materijalom", kaže Živković.

Dodaje i da su u svojoj okolini nisu imali nepodeljenu podršku i razumevanje.

"Nismo zadovoljni činjenicom da su se neki naši ljudi iz Crne Gore i Kolašina odnosili prema tome kao da reka nije naša, kao da ne treba našoj deci, ni njihovoj deci. Mislili su da su Kinezi u pravu, a ja kažem - ljudi, radi se Tari, o našem dobru i gradu Kolašinu", priča Živković.

Iz CRBC-ja nisu želeli da komentarišu odluku suda, ali su za RSE potvrdili da će uložiti žalbu.

Sad se sanira ranije učinjena šteta, kažu u Ministarstvu

Kolašinskim ribolovcima je presudom dodeljena odšteta od 34,500 eura za uništavanja rečnog živog sveta, 60,750 eura za izgubljeni prirodni prirast riba, te 87,600 eura zbog neizdavanja ribolovnih dozvola usled uginuća riba i drugih vodenih organizama. Tuženi je obavezan i da nadoknadi sudske troškove od 4.700 eura, navodi se u prvostepenoj presudi. Ministar ekologije, prostornog planiranja i urbanizma Ratko Mitrović nije konkretno odgovorio na pitanje RSE o presudi, kao ni brojnim optužbama o ekološkoj šteti koje su pratile izgradnju autoputa.

"Mi smo tu (u ministarstvu) manje od godinu, a autoput je trebao da se završi pre godinu i nešto. Sve što se dešavalo, uglavnom se dešavalo ranije, sada su neke završne faze izgradnje kada se bukvalno sanira ono što je napravljeno. Mi sad gledamo koliko je moguće da se napravi u ovoj fazi", kazao je Mitrović za RSE.

Za kontrolu ekološkog segmenta izgradnje auto puta, do pre godinu dana, bilo je zaduženo

Ministarstvo za održivi razvoj prethodne Vlade, Demokratske partije socijalista (DPS) koja je sa kineskom kompanijom i ugovorila izgradnju dela auto puta

Sada je taj resor u nadležnosti Mitrovićevog ministarstva koji je na tu funkciju izabran početkom decembra 2020.godine, nakon što su Demokratski front, Demokrate i građanski pokret URA zajedno osvojili većinu na avgustovskim parlamentarnim izborima, a DPS prešla u opoziciju.

Inače radove na autoputu kontroliše Komisija Monteputa, kompanije Vlade Crne Gore i francusko-italijanski konzorcijum Ingerop-Geodata.

Izgradnju prve deonice autoputa prate brojne optužbe civilnog sektora o narušavanju ekoloških i prirodnih resursa reke Tare, koja je pod zaštitom UNESCO programa "Čovjek i biosfera".

Nevladina organizacija MANS (Mreža za afirmaciju nevladinog sektora) je 2018.objavila snimke drona koji su ukazali da je korito rijeke promijenjeno u reonu Mateševa kod Kolašina, gdje se gradi autoput.

Potom je UNESCO 2019 **konstatovao u svom izvještaju** da je u zoni gradnje autoputa devastirano rečno korito, a nakon inspekcijskog nalaza da je ono produbljeno u zoni mosta Tara 2, avgusta 2021. je najavljeno da će ga CRBC sanirati.

Početkom marta je Osnovno državno tužilaštvo u Kolašinu podnelo optužnicu protiv CRBC-a zbog građenja bez dokumentacije i oštećenja životne sredine.

U civilnom sektoru očekuju da se preispitaju i druge pritužbe na račun CRBC

Ukoliko ova presuda postane pravosnažna, ni u kom slučaju ne abolira CRBC ili nekog od njenih podizvođača od odgovornosti za sve ono što je urađeno tokom gradnje autoputa, kaže za RSE Dejan Milovac iz MANS-a.

„Ovde govorimo o privatnoj tužbi jedne organizacije, i ova dosuđena šteta, ako postane pravosnažna, ni u kom slučaju ne bi smjela da predstavlja zadovoljenje pravde u pravnom i materijalnom smislu kada je u pitanju ono što smo imali prilike da svedočimo u zadnjih šest godina koliko se gradi ova deonica“, kaže Milovac.

Podseća da je MANS podnio dve krivične prijave 2018. i 2019. godine protiv CRBC iz istih razloga, zbog zagađenja životne sredine velikih razmera, ali su obje odbačene od strane aktuelnog tužilaštva. Ipak, smatra da to nije kraj, te da će te i druge prijave biti test za neko novo tužilaštvo.

Nadam se i da ćemo pored ove presude koja je sada nepravosnažna, u narednom periodu morati da očekujemo druge, i to će biti test za tužilaštvo i druge procese po službenoj dužnosti kada je u pitanju devastacija reke Tare...- naglašava Dejan Milovac iz MANS-a.

„Nadam se i da ćemo pored ove presude koja je sada nepravosnažna, u narednom periodu morati da očekujemo druge, i to će biti test za tužilaštvo i druge procese po službenoj

dužnosti kada je u pitanju devastacija reke Tare, ali i drugih delova prirode koji su se našli na trasi ove deonice“, očekuje Milovac.

Advokat Sportsko ribolovnog društva Tara i Morača Vladimir Čađenović smatra da su po pitanju zaštite Tare zakazale inspekcije i druge instance, i podseća na reči bivšeg ministra održivog razvoja i turizma Pavla Radulovića koji je kazao da je na Tari bilo preko 117 incidentnih situacija.

“Sada su se pokrenule inspekcije i tužilaštvo, ali to je u najvećoj meri poteklo od nas, našim zalaganjem“, smatra Čađenović.

Za oporavak reke potrebne godine

U dokumentaciji kluba prikupljenoj na terenu se navodi da su se u Taru slivale neprečišćene cementne i otpadne vode, da je reka svakodnevno bila mutna, te da je bilo velikih izliva betona i fekalija, kaže Živković i procenjuje da će za oporavak Tare trebati godine.

“Ribe sada nema, a po procenama veštaka i struke, treba najmanje pet do deset godina da se biodiverzitet oporavi, od čega bi riba mogla da živi. To je onaj biljni svijet koji se nalazi u rekama, a uništen je jer je vađen iz nje veliki materijal za potrebe puta; to su radili noću, ali smo mi sve to dokumentovali. Oko deset metara su bile rupe odakle su vadili materijal. Ali eto, to para što bude, iskoristiće se za poribljavanje reke“, kaže Živković.

No, osim ekološke, i ekonomska dimenzija izgradnje puta bila je problematična.

Za izgradnju dionice autoputa od 41 kilometra država se **kreditno zadužila** kod kineske EXIM banke za 809 miliona dolara na period od dvadeset godina, a zatim za dodatnih 90 miliona, koliko košta izgradnja pristupnih puteva.

Prvu ratu kredita od oko 28 miliona eura Vlada je uplatila 21. jula ove godine, nakon što je Ministarstvo finansija sklopilo **hedžing aranžman** u cilju zaštite crnogorskog javnog duga od valutnog rizika sa dve američke i dve evropske banke.

Izvor: slobodnaevropa.org